

MİLLİ UYANIŞ: BAĞIMSIZLIK YOLUNDA ATILAN ADIMLAR

Wilson İlkeleri

- On Dört Madde ya da On Dört Nokta adıyla da bilinen Amerika Birleşik Devletleri başkanı Woodrow Wilson'ın 8 Ocak 1918 günü yaptığı konuşmada bahsettiği ilkelerdir.
- Amerika Birleşik Devletleri'nin I. Dünya Savaşı'ndan sonra kurulmasını istediği dünya düzenine ilişkin görüşlerini ifade eder.

Milletler Cemiyeti

- Paris Barış Konferansı'nın 25 Ocak 1919'da yapılan toplantısında; uluslararası barışı ve güveni sağlayacak ve devam ettirecek bir Milletler Cemiyeti kurulmasına karar verildi.

- Amacı, ülkeler arasında yaşanabilecek sorunları barışçı yollarla çözmek idi. Bir süre çalıştı; fakat fazla bir varlık gösteremedi. II. Dünya Savaşı'nın ardından 1946 yılında dağıldı.

İşgal Yıllarında Anadolu

- I. Dünya Savaşı'nın sonuna doğru savaşın kaybedildiğini gören İttihat ve Terakki Hükûmeti üyelerinin birçoğu ülkeyi terk etti. Osmanlı'nın savaşı devam ettirecek güçte olmadığını gören yeni hükûmet temsilcileri ateşkes istediler.
- Mondros Ateşkes Antlaşması, Osmanlı Devleti'ni temsilen Bahriye Nazırı Rauf Bey (Orbay) ile İngiliz Amiral Calthorpe (Kaltrop) arasında Limni Adası'nın Mondros Limanı'ndaki Agamemnon Zırhlısı'nda imzalandı (30 Ekim 1918).

Ateşkes Antlaşması'nın imzalanmasıyla Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşı'ndan çekilmiş oldu.

Mondros Ateşkes Antlaşması

- Karadeniz'e geçiş için Çanakkale ve İstanbul Boğazları açılacak. Karadeniz ve Çanakkale istihkâmları İtilaf Devletleri'nce işgal edilecek.

İtilaf Devletleri bu madde ile; Osmanlı'nın Rumeli toprakları arasındaki bağlantısını kesmek, Karadeniz'i ve Akdeniz'i birbirine bağlayan siyasi, askerî ve ticarî açıdan uluslararası alanda çok önemli olan Boğazları kontrol altına almak istemişlerdir.

- Sınırların korunması ve iç güvenliğin sağlanması için gerekli askerinin dışında Osmanlı ordusu terhis edilecek, bütün savaş gemilerine, taşıt, araç, gereç, silah ve cephaneye el konulacaktır.

İtilaf Devletleri bu madde ile, Osmanlı Devleti'nin savunma gücünü yok etmek böylece Osmanlı topraklarını işgallere açık hâle getirmek istemişlerdir.

- Tüm telsiz, telgraf hatlarının kontrolü; Toros tünelleri ve bütün demir yollarının denetimini İtilaf Devletleri sağlayacaktır.

İşgallerin Anadolu'da duyulması ve Türklerin işgaller karşısında organize bir halk hareketi oluşturması engellenmek istenmiştir. Ayrıca İtilaf Devletleri Osmanlının ulaşım ve haberleşme imkânlarını kendi çıkarları için kullanmak istemişlerdir.

- İtilaf Devletleri, güvenliklerini tehlikeye düşürecek bir durumun ortaya çıkması hâlinde Osmanlı Devleti'nin herhangi bir stratejik noktasını işgal hakkına sahip olacaklardır (7. madde).
- Altı vilayette (Erzurum, Van, Elazığ, Diyarbakır, Sivas, Bitlis) bir karışıklık çıkarsa, İtilaf Devletleri bu vilayetlerin herhangi bir kısmının işgali hakkına sahip bulunacaklardır (24. madde).

İtilaf Devletleri Mondros'un 7 ve 24. maddeleri ile Anadolu'yu işgal etmeyi ve yapacakları bu işgallere hukuki bir zemin oluşturmayı hedeflemişlerdir. Ayrıca 24. madde ile Doğu Anadolu'da bir Ermeni devleti kurulmasına ortam hazırlamak istemişlerdir.

- Antlaşmanın, "İtilaf Devletleri esirleri derhâl serbest bırakılacak, Osmanlı esirleri serbest bırakılmayacaktır." maddesi ile de uluslararası eşitlik ilkesine aykırı davranılmıştır.

ÖRNEK

MEB SORUSU

Mütarekeden sonra İstanbul'a gelen Mustafa Kemal, boğaza demirlenmiş düşman gemilerini görünce "Geldikleri gibi giderler!" demiştir.

Buna göre Mustafa Kemal'in, Mondros Ateşkes Antlaşması'nın uygulanması karşısındaki tutumu için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) İnançlı hareket etmiştir.
- B) Kararlı duruş sergilemiştir.
- C) Ümitsizliğe kapılmamıştır.
- D) Uzlaşmacı politika izlemiştir.

ÖRNEK

Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra Antep, Maraş ve Urfa'yı işgal eden İngilizler bir süre sonra aralarında yaptıkları paylaşım antlaşması gereği bu şehirleri Fransızlara bıraktılar. Fransızlar bölgeye girdikleri andan itibaren Ermenilerle birlikte Türklere karşı baskı ve şiddet uygulamaya başladılar. Türkler de onların bu saldırıları karşısında Kuvayimilliyeye birlikleri kurarak savunmaya geçtiler.

Buna göre,

- I. Osmanlı egemenliğinde bulunan Ermeniler işgalci düşmanla işbirliği yapmıştır.
- II. Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra Anadolu'daki işgal bölgeleri İtilaf Devletleri arasında el değiştirmiştir.
- III. Düşmanın baskı ve şiddet politikalarına karşı Türk halkı direniş başlatmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II.
- B) I ve III.
- C) II ve III.
- D) I, II ve III.

MEB SORUSU

İşgaller Karşısında Osmanlı Yönetiminin, Mustafa Kemal'in ve Halkın Tutumu

- Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra İtilaf Devletleri daha önce gizli antlaşmalarla yaptıkları paylaşımı gerçekleştirmek için harekete geçtiler. Özellikle Mondros'un 7. maddesine işlerlik kazandırmak için göstermelik bahanelerle işgalleri başlattılar.

Mondros Ateşkes Antlaşması Sonrası Anadolu'nun İşgal Edilmesi

Osmanlı Hükümetinin Tepkisi

Osmanlı yönetimi Wilson İlkeleri'ne güvenerek teslimiyetçi bir politika takip etti. İşgallerin geçici olacağını, halkın işgallere tepki vermemesi gerektiğini belirtmiştir.

Türk Halkının Tepkisi

Türk halkı özellikle İzmir'in işgalinden sonra protesto mitingleri yaptı. Daha sonra işgallerle mücadele etmek için yararlı cemiyetler ve Kuvâ-yı Millîye birliklerini kurmuştur.

Mustafa Kemal'in Tepkisi

Mustafa Kemal Mondros Ateşkes Antlaşması'nın maddelerinin yorumuna açık olduğunu belirterek ülkeyi yabancı işgaline açık bırakan hükümlerine tepki göstermiştir.

Paris Barış Konferansı

- 1. Dünya Savaşı sonunda barış antlaşmalarını hazırlamak amacıyla, İtilaf Devletleri arasında yapıldı. Konferansın kararlarına hakim olan beş devlet vardı: ABD, İngiltere, Fransa, Japonya ve İtalya.
- Paris Barış Konferansı'na katılan Ermeni temsilcileri Doğu Anadolu' da bağımsız Ermenistan kurulması fikrini ilk kez bir uluslararası konferansta belirtmişlerdir. Bu istekleri de İtilaf Devletleri tarafından desteklenmiştir.

ÖRNEK

Osmanlı devlet adamları Mondros Ateşkes Antlaşması hakkında olumsuz değerlendirmelerde bulunmaktan kaçınmışlardır.

Osmanlı devlet adamlarının bu tutumu aşağıdaki amaçlardan hangisiyle açıklanabilir?

- A) Mustafa Kemal'e destek vermek
- B) Halkı işgale karşı direnişe çağırarak
- C) Kamuoyunu umutsuzluğa sevk etmemek
- D) Mondros Ateşkes Antlaşması'nı değiştirmek

ÖRNEK

Altı vilayet adı verilen yerlerde (Erzurum, Van, Elazığ, Diyarbakır, Sivas, Bitlis) bir karışıklık çıkarsa, İtilaf Devletleri bu vilayetlerin herhangi bir kısmının işgali hakkına sahip bulunacaklardır.

Mondros Ateşkes Antlaşması'nın bu maddesi ile İtilaf Devletleri aşağıdakilerden hangisini amaçlamıştır?

- A) Osmanlı Devleti'ni sömürmeyi
- B) Osmanlı Devleti'ni ayakta tutmayı
- C) Müslümanların desteğini almayı
- D) Anadolu'da bir Ermeni devleti kurmayı

ÖRNEK

I. Dünya Savaşı'nı bitiren antlaşmalar, II. Dünya Savaşı'nın zeminini hazırlamıştır.

Aşağıdaki antlaşmalardan hangisi bu bilgiye daha iyi örnektir?

- A) Sevr Antlaşması
- B) Versay Antlaşması
- C) Mondros Ateşkesi
- D) Paris Barış Konferansı

Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra yapılan işgalleri gösteren haritaya bakılarak;

- I. Irak ve Anadolu'daki bazı yerler İngilizler tarafından işgal edilmiştir.
- II. Anadolu'nun güneybatı kıyıları İtalyanlar tarafından işgal edilmiştir.
- III. Anadolu'nun yarıdan fazlası İtilaf Devletleri tarafından işgal edilmiştir.
- IV. İşgaller daha çok Anadolu'nun güney ve batı kesimlerinde yoğunlaşmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) II ve III.

B) I ve IV.

C) I, II ve IV.

D) II, III ve IV.